

Ekonomiczne aspekty własności intelektualnej

WIEDZA W PIGUŁCE

Dzięki prawom wyłącznym (prawo autorskie, patenty i ochrona znaków towarowych) informacja stała się towarem. Wymiana informacji zazwyczaj nie kojarzy nam się z handlem – kiedy rozmawiamy z kolegą, wysyłamy email, albo zamieszczamy w sieci zdjęcie z imprezy nie oczekujemy, że będzie ono przedmiotem operacji finansowych. A jednak oglądając telewizję, płacimy czasem poświęconym na oglądanie reklam, idąc na koncert, płacimy za bilet.

Wszyscy jesteśmy twórcami, ale tylko nieliczni twórcy mogą utrzymać się ze swojej twórczości. Większość kosztów np. płyty CD związana jest z produkcją, dystrybucją i promocją, a tylko niewielka część pieniędzy trafia do artysty.

Czy kultura może być produktem? Z ekonomicznego punktu widzenia informacja jest dobrem niematerialnym. Istnieje zasadnicza różnica między ekonomią przedmiotu a ekonomią informacji. W czasach mediów analogowych ścisła kontrola wykorzystania treści była możliwa, bo informacja zawsze była związana z jakimś fizycznym przedmiotem (książką, płytą, rolką taśmy filmowej), którego dystrybucję można było kontrolować. Informacja w formie cyfrowej jest niematerialna, a to oznacza, że ścisłe kontrolowanie jej obiegu jest praktycznie niemożliwe.

Informacja w formie cyfrowej jest dobrem publicznym. W teorii ekonomii oznacza to, że nie ma możliwości wyłączenia jej ich konsumpcji oraz jednocześnie nie jest konkurencyjna. Pierwszy warunek oznacza, że dostawca dobra nie może zapobiec używaniu dobra przez innych. Drugi warunek oznacza, że konsumpcja dobra przez jedną osobę nie pozbawia innych osób możliwości konsumpcji tego samego dobra. W efekcie bez żadnych konsekwencji dobro może być konsumowane przez wiele osób jednocześnie.

Dziś w coraz większym stopniu profesjonalni twórcy zyski czerpią z usług, czyli koncertów, reklam, sponsoringu itd. Innym rodzajem wynagrodzenia, którego udzielamy profesjonalistom, są finansowane z naszych podatków dotacje publiczne i stypendia.

W tekście wykorzystano fragment artykułu http://pl.wikipedia.org/wiki/Dobra_publiczne, licencja CC BY-SA, autorzy: http://pl.wikipedia.org/w/index.php?title=Dobra_publiczne&action=history

ZADANIA SPRAWDZAJĄCE

Zadanie 1.

Przyporządkuj poniższe przykłady do jednej z 4 kategorii:

Kategorie:

- kiedy ja korzystam z dobra, wpływa to na możliwość korzystania przez innych; każdy ma równy dostęp do dobra
- kiedy ja korzystam z dobra, wpływa to na możliwość korzystania przez innych; nie wszyscy mają dostęp do dobra
- kiedy ja korzystam z dobra, nie wpływa to na możliwość korzystania przez innych; każdy ma równy dostęp do dobra

- kiedy ja korzystam z dobra, nie wpływa to na możliwość korzystania przez innych; nie wszyscy mają dostęp do dobra

Elementy do przyporządkowania:

- żywność
- ubrania
- energia słoneczna
- komputer
- samochód
- góry
- szkoły prywatne
- kina
- teatry
- zasoby węgla
- obrona narodowa
- policja
- powietrze
- ryby w morzu
- informacja

Zadanie 2.

Zaznacz, które z poniższych to dobra publiczne.

- ☐ żywność
- ☐ ubrania
- ☐ energia słoneczna
- ☐ komputer
- ☐ samochód
- ☐ góry
- ☐ szkoły prywatne
- ☐ kina
- ☐ teatry
- ☐ zasoby węgla
- ☐ obrona narodowa
- ☐ policja
- ☐ powietrze
- ☐ ryby w morzu
- ☐ informacja

SŁOWNICZEK

- **dobra publiczne:** zadowalają potrzeby wspólne. Nie ma możliwości wyłączenia ich z konsumpcji (nie można np. zakazać ich używania) oraz nie powodują konkurencji (korzystanie z nich jest nieograniczone). Nie podlegają regułom rynkowym i nie mogą być skomercjalizowane.

Tekst: Jarosław Lipszyc, scenariusz: Weronika Paszewska, konsultacja merytoryczna: Jarosław Lipszyc. Materiał pochodzi z serwisu edukacjamedialna.edu.pl prowadzonego przez Fundację Nowoczesna Polska.

Udostępniono na licencji [Creative Commons Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach 3.0](https://creativecommons.org/licenses/by/3.0/).

Źródło: <http://edukacjamedialna.edu.pl/lekcje/ekonomiczne-aspekty-wlasnosci-intelektualnej/>.

Publikacja dofinansowana ze środków Trust for Civil Society in Central and Eastern Europe.

Podstawa programowa:

Informatyka, IV poziom edukacyjny

Cele kształcenia

V. Ocena zagrożeń i ograniczeń, docenianie społecznych aspektów rozwoju i zastosowań informatyki.

Nowa podstawa programowa:

Język polski, liceum i technikum

Treści nauczania

porządkuje informacje w problemowe całości poprzez ich wartościowanie; syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach.

gromadzi i przetwarza informacje, sporządza bazę danych.

Etyka, liceum i technikum

Treści nauczania

podaje przykłady właściwego i niewłaściwego wykorzystywania nowych technologii, w szczególności technologii informatycznych.

jest świadomy, że postęp cywilizacyjny dokonuje się dzięki wiedzy; wyjaśnia, dlaczego wiedza jest dobrem (wartością).

Informatyka, liceum i technikum

Treści nauczania

postępuje zgodnie z zasadami netykiety oraz regulacjami prawnymi dotyczącymi: ochrony danych osobowych, ochrony informacji oraz prawa autorskiego i ochrony własności intelektualnej w dostępie do informacji; jest świadomy konsekwencji łamania tych zasad.

respektuje obowiązujące prawo i normy etyczne dotyczące korzystania i rozpowszechniania oprogramowania komputerowego, aplikacji cudzych i własnych oraz dokumentów elektronicznych.

opisuje szkody, jakie mogą spowodować działania pirackie w sieci, w odniesieniu do indywidualnych osób, wybranych instytucji i całego społeczeństwa.